

Spridda erinringar och hågkomster ur en gosses (en ynglings, en mans) liv och leverne hemma och borta, inne och ute, uppe och nere, fram och tillbaka samt här och där, berättade av Honom Själ, d.v.s.

Povel Ramel för Bo Hanson

DEL 1, (ALLERS NR 13, 590329)

Torsdagen den 1 juni 1922 – hur väl minns jag inte den! Himlen var alldeles blå, solen strålade, de små fåglarna kvintilerade i vartenda buskage. Allt andades ro, lugn och harmoni, allt var innerlighet. Regnet silade ner och åskan mullrade borta i nordnordväst. Naturen drog andan och brast sen lös i ett jubelskri.

Var det för mig? Ja, säg det!

Den dagen föddes jag på Pro Patria i Stockholm. Jag hette redan då *Povel Karl Henric Ramel*, ett namn som många burit före mig och som många ska bära efter mig. Bland dem som varit före mig vill jag här endast nämna *Henrik*, som var en krutgubbe och blev kansler hos kung Fredrik II av Danmark, *Malte* som var skåning och jorddrott, *Hans* som inte var så dum han heller, och en massa andra som byggde slott, brukade jord, höll stuteri och odlade schäfrar. Bland dem som kommer efter mig kan jag just nu endast erinra mig två, min son Mikael och min dotter Charlotte. Det ankommer i sinom tid på dem att föra familjen vidare, en uppgift som jag dock helt överlämnar åt dem.

Hur förtjusande var jag inte där jag låg och lekte med mina små tår och lät solen begjuta mina gyllene lockar! Det fanns inte en på Pro Patria som inte slog samman sina händer och utbrast i ett hejdundrande "helledudanedå!" när de såg mig. Jag har senare i livet ofta betraktat bilder av mig själv som späd. Jag förstår fullkomligt deras hjärtnupenhet – så bedårisk var jag!

Mina första år förflöt i ombonad behaglighet och är för er, mina förträffliga läsare och ljuvliga läsare, av föga eller intet intresse. Min familj förde under denna tid ett kringflackande liv kring Karlavägen i Stockholm, och det enda som finns att anteckna är att jag vid endast en handfull år sägs ha försökt skjuta kronan av en i slakten förefintlig brud. Mitt vapen var den gången slangbåge, och mitt säkra

handlag med den vid så unga år lär ha väckt både förvåning och stolthet hos de gamla jägarna och skogslöparna i släkten.

Nej, betydligt mer givande är då att överflytta intresset till den period av mitt liv som markeras av orden *Skolan börjar*. Det var då den unge Povel trädde fram i helfigur inför yttervärlden, det var då det skulle uppenbaras av vilken sort han var. Det var helt enkelt då Livet började. Och vilket liv!

Jag tillbragte fyra förhållandevis fridsamma år i något som hette Margareta-skolan och som inte alls, vilket kanske någon kan frestas tro, meddelade undervisning i finare klädsömnad eller exklusivare matlagning. Nej, där lärdes helt enkelt de fyra räknesätten, konsten att skriva, något föga om vårt lands geografi och andra nyttigheter, vilka man sedan skulle ytterligare förkovra i något som kallades läroverk, ett begrepp som tidigt fyllde mig med fasa.

Jag ger brandkåren arbete

Hurudan var jag vid denna tid? Ack, ett barn! Ett litet oansvarigt barn som älskade att rita gubbar, pyssla med fördolda ting och då och då stryka förbi pianot och dunka hårt på alla tangenterna på en gång. Min närmaste lekkamrat var en flicka som lystrade till det lika meningsfulla som ovanliga namnet Eibon. Hon var portvaktens dotter och troligen min första förälskelse. Åtminstone inbillar jag mig det nu, så många år efteråt. Var du än finns i livet så vet du det nu, Eibon: mitt hjärta klappade för dig!

Det var i alla fall Eibon som inledde mig i frestelse. Hon tände en eld i mitt hjärta. Jag tände en eld i hennes pappas källare.

Vi lekte på det oskyldiga sätt som små barn plägar, och helt plötsligt hade jag till min egen stora förvåning en tändsticksask i handen. Fråga mig inte varifrån jag fått den, jag vet det ej! Eibon tittade på mig med stora, glänsande (eller ska vi kanske säga fuktiga?) ögon och sa:

- Du vågar inte tända på nere i källaren. (Eller nåt sånt, sa hon)
- Sssss, sa jag. Vågar jag väl! sa jag.
- Gör det då! sa Eibon, och nu glänste hennes ögon riktigt duktigt.

Jag gjorde det. Sen gick jag för att lämna plats åt brandkåren. Eibon gick också, upp till mor och far, där hon satte sig att rita gubbar, äta kolaknäck och försöka se oskyldig ut.

En stund senare kom husets vicevärd och hälsade på. Det var en liten fet man med illvilliga ögon och alldeles för trång krage.

- Det har brunnit i källaren, sa han, och baron Ramels pojke har setts på gården med en tändsticksask. Det kan naturligtvis vara ett rent sammanträffande, men jag ville ändå höra efter ...

- Kom hit, Povel! dundrade min fader. Känner du till nåt om detta?
- Nej pappa, svarade jag och såg ut som George Washington som barn.

- Jaha, tack då, sa vicevärden och gick.

Det tog min fader exakt tre minuter och tjugoåtta sekunder att plocka sanningen ur mig. När det var gjort ringde han till vicevärden och bad denne komma upp.

- Min son har erkänt och ska nu få stryk med ett ridspö, sa han. Vill herr Nilsson (fingerat namn, i själva verket hette han Andersson) se på när avbasningen sker?

Det ville Nilsson (Andersson). Ögonen var dubbelt så illvilliga och kragen dubbelt så trång. Mitt i alltsammans gick ridspöet sönder. Jag skrattade till, ett kort och bittert och glädjelöst haha! för att visa att jag inte lät mig nånting bekomma. Skakande på huvudet avvek vicevärden. Han och jag tyckte aldrig om varandra.

Jag är mån om att framhålla att ytterst få gossar nånsin varit så förtjänta av stryk som jag var då. Annars fick jag det ytterst sällan, kanske aldrig mer än den gången. Men sen den dagen brukade min pappa ofta titta på mig vid frukostbordet och säga:

- Nå, vad har Povel att förtiga i dag då?

Och det var mycket, kan ni tro! Vill ni höra? Var så goda!

Dubbel italiensk bokföring

Det bestämdes att jag efter Margareta-skolan skulle fortsätta att tälja lärospån, lämpligen då i Östra real som låg nära och bra till hemifrån. Jag provade dit och hamnade i Kungsholms läroverk. Det var en mycket skickersediger utveckling, måhända avgörande för hela mitt liv. I varje fall ruinerade den totalt mina skolår.

Det var både skolan och den spårvagn som förde mig dit, respektive därifrån, som bar skulden till att min skolgång från början så att säga kom in i fel gängor. Så här gick det till:

Jag gjorde min entré i 1⁵ och mötte ett hav av killar, odrägliga killar av vilka jag inte kände en enda. Redan första dan fick vi hemläxor.

- Dom läser inte jag! sa nitton killar med dolsk uppsyn.

- Inte jag heller! sa jag som gärna ville ställa in mig hos mina nya vänner.

Det gjorde jag inte heller. Men alla de andra gjorde det. Så jag fick anmärkning redan andra dan, fick ta hem anmärkningsboken och få den underskriven av min far. Lustigare kan ju ens skolgång i läroverk börja, tycker ni inte? Jo, där ser ni!

Nähä, tänkte jag, det här duger inte. Jag måste skärpa mig! Och det gjorde jag. Rena mönstereleven. Men när veckan var slut fick jag ändå anmärkning. Jag hade räknat ett hemtal fel.

Tredje veckan hittade jag på ett nytt system. Jag anmälde att jag tappat anmärkningsboken och fick en ny. På så sätt hade jag två. Fiffigt va! I de båda böckerna tillämpade jag en dubbel italiensk bokföring. Den ena boken tog jag hem, den var tom och ren och oklanderlig. Den andra tog jag aldrig hem. Den var mindre ren och absolut inte oklanderlig. Men jag skrev min fars namnteckning i den med gott resultat, och ingen lärare misstänkte att det var fusk.

Jag hade kort på spårvagnen och kort till Skansen, och det var rent förunderligt så ofta jag fick anledning att använda båda samma dag! I stället för att åka till skolan tog jag spårvagnen åt andra hållet och hamnade på Skansen, där jag tillbragte många timmar i stum förundran och djupa tankar inför mina vänner i ahuset. Jag hade ju ingen anledning till oro. Jag skötte själv anmärkningsboken, och för att det skulle se riktigt äkta ut skrev jag en gång självmant i en anmärkning: "Kladdat på kamratens portfölj", stod det med typisk magisterstil. Min far suckade och skrev under, intet ont anande.

Men så småningom kom förstås domens dag. Det var vid terminsslutet när jag kom hem med betyget. Vi ska inte tala om betygen i läsåmnena eller så (fast jag vill minnas att jag i alla fall hade B? i välskrivning!). Längst ner stod det: "Frånvaro med giltigt förfall: 14 timmar. Frånvaro utan giltigt förfall: 144 timmar".

Kungsholms läroverk blev höstterminen 1933 av med eleven Povel Ramel. Ingen sörjde. Jo, möjligen magistern i svenska som en gång berömt mig. Vi fick ett uppsatsämne som hette "En spökhistoria", och naturligtvis kastade jag mig över det. När magistern kom tillbaka med kriaböckerna fick jag läsa upp mitt opus högt.

- Ramel har känsla för sånt här, sa magistern. Han har döpt sitt spöke till Max Kedjelund. Det är ett bra spöknamn.

De åren hade jag Eibon som lekkamrat, men annars var jag nog ärligt talat ett ganska ensamt barn. Jag var blyg – då som nu – och gick helst för mig själv. Jag var rädd för stora, starka, burdusa killar, och när jag senare bodde på Linnégatan kunde jag gå långa omvägar för att slippa råka ut för ett gäng busar som bodde där och som tycktes inrikta en stor del av sin verksamhet på att spöa mig.

Det var ungefär vid den här tiden jag blev bekant med Ewa Sophi Drömmington.

Ewa Sophi, min egen lilla Musa

Hon kom ur intet. Hon föddes en dag i mina fantasier, klev fram ur mitt medvetande fix och färdig, med alla inre och yttre attribut fullt utvecklade. Hon var skaldinna, jag visste precis hur hon skrev och vad hon skrev. Och det var förstås inte så underligt, för Ewa Sophi var vad man med ett fint uttryck kallar för mitt alter ego, mitt andra jag. Eller mitt språkrör, hur man nu ska uttrycka det.

Jag hade faktiskt ända sen jag var liten älskat att sitta och rita och fantisera för mig själv, och när jag blev så stor att jag lärt mig att skriva någorlunda tydbart lät jag fantasin få vingar med pennans hjälp. Jag kretade och blötte pennspetsen på tungan, och fram växte underliga poem, små elaka eller vänliga sagor (alltefter mitt humör) och andra lustiga ting. Mycket kastades bort, mycket gömdes i en skrubbe och åkte i väg vid tillfälliga utbrott av städ- och uppröjningslusta. Men en hel del bevarades, och jag har det kvar fortfarande. När jag en gång åtskilliga år senare drabbades av tanken att utge min alldeles speciella version av vårt lands historia och kallade den boken för "Från Asar till Wasar", så gjorde jag vid det tillfället egentligen ingenting annat än utvecklade de anteckningar jag fört i ämnet redan i tonåren. Jag köpte en brun anteckningsbok på Epa och textade den

proppfull med egenhändigt författade noteringar just om svenska historien. Till och med titeln hade jag klar den gången!

Ewa Sophi Drömmington – jag undrar ändå om man får ta hennes utgjutelser som direkta spegelbilder av min egen uppfattning om mig själv och omvärlden! Det finns de som gjort det – för Ewa Sophis alster kom så småningom ut av trycket och recenserades vederbörligen av skickliga och ansvarskännande litteraturkritiker (gumman dyker upp i min bok "Min galna hage") – men själv tror jag innerst inne inte att vad Ewa Sophi avslöjade om sitt själsliv kan mer än i begränsad omfattning direkt återföras till mitt eget mentala tillstånd. Men det är klart att mycket av vad som dolde sig innanför kavajen hos mig kom fram den vägen, med Ewa Sophi som vägröjare. Ta den här lilla strofen till exempel:

*Gustaf, du lille
konstige kille,
sitt inte så ensam!
- Jag är inte ensam!*
*Gustaf, du lille
mystiske kille,
varför inte leka?
- Jag vill inte leka!*
*Gustaf, du lille
enslige kille,
skaffa dig en pojkvän!
- Jag vill ej ha pojkvän!*
*Gustaf, du lille
minkige kille,
skaffa dig en flickvän!
- Jag vill ej ha flickvän!*
*Gustaf, du lille
magiske kille,
skaffa dig då båda!
- Jag vill ej ha båda!*
*Gustaf, du lille
enstaka kille,
du vill ej ha pojkvän,
du vill ej ha flickvän,
du vill ej ha båda.
Säg vad vill du då ha?
- Jag vill ingenting få,
jag har så roligt ändå!*

Den dikten tillägnade jag redan då den skrevs Ewas kusin Georg, vilken "ofta syntes sitta ensam på en stubbe, roande sig själv med att göra gubbar". Det slår mig att den där Georg faktiskt kunde vara jag!

Efter Kungsholms läroverk hamnade jag i Samgymnasium och diverse andra läroanstalter innan jag kom till en skola som jag verkligen tyckte om: Sigtuna Humanistiska. Av min far hade jag vid ett tillfälle fått en saxofon i födelsedagspresent. Sällan har nånting blivit så misshandlat av någon som saxofonen blev av mig, men hur det var så lärde jag mig att tuta i den, åtminstone kunde jag relativt snart frambringa ljud ur den. På Sigtuna Humanistiska satte jag upp mitt livs första orkester: jag var 13-14 år och mycket stolt.

Under skolgången på Sigtuna Humanistiska läroverk, den enda skola förutom Livets hårda som jag verkligen gillat, skrämde jag slag på åtskilliga lärare genom den intensitet med vilken jag spelade saxofon. Under Sigtunatiden tog jag första steget in på musikerbanan. Det var ödesdigra år, ska ni veta.

Denna bild hänför sig till den lyckliga period av mitt liv då jag slutat skolan och pysslade med en massa andra och betydligt intressantare saker. Jag spelade ofta på s.k. societets-tillställningar och lärde mig efter hand att behärska ända upp till tre olika tonarter.

På skolan spelade vi förstås också revy, och naturligtvis var jag med och hade minst sju fingrar med i ett par revysoppor. Vid ett tillfälle hade vi planerat en revy, i vilken orkestern getts en stor och framskjuten och i mitt tycke rättvis roll. Vi hade fått klartecken av vår fine gamle rektor, men när kvällen före premiären en annan magister kom ner för att "kontrolllyssna" vägrade denne kategoriskt att erkänna orkesterns berättigande i sammanhanget. Så där musik passade verkligen inte på en fin gammal skola som den här! sa han.

Vi vägrade emellertid att ge oss, och slutet på visan blev att det fick sammankallas extra lärarkollegium där saken togs upp till prövning. Med alla röster mot två beslöts att vi skulle få framföra vår revy och orkesterns inslag i full frihet, ett beslut som nog framför allt förestavades av det skälet att diverse andra skolor var inbjudna att övervaka premiären och chikanen av en inställelse i sista minuten skulle blivit för stor. De två lärare som röstat nej reste bort premiärdagen!

Jag vet inte om jag hade gått skoltiden ut på Humanisten om inte en händelse inträffat som radikalt förändrade mitt liv. Jag förlorade båda mina föräldrar vid en bilolycka och flyttade hem till en faster till mig, överstinnan Elsie Virgin. Det var en

förtjusande dam, och jag är henne oerhört stort tack skyldig, för hon förstod mig och mina speciella utförsgåvor och lade aldrig hinder i vägen när det så småningom blev tid för mig att definitivt välja den väg jag skulle gå i livet. Tvärtom hjälpte och understödde hon mig, uppmuntrade mig och skaffade mig till och med massor av jobb i det yrke jag slutligen valde, musikerns.

I och med mina föräldrars död flyttade jag emellertid åter till Stockholm och gick ett år på Whitlockska skolan. Men sen slutade jag i första ring – jag hade absolut inte lust att läsa.

Fru Musica och gumman Rita

I stället beslöt jag mig för att bli tecknare, och därför började jag hösten 1938 på Welamsons reklamtecknarskola i Stockholm. Där träffade jag några av de unga män, med vilka jag senare skulle drabba hela svenska folket i radioprogrammet "Föreningen för Flugighetens Främjande". Tiden på Welamsons – jag gick där två år – var rolig och på sitt sätt ganska nyttig, fast jag inte var ett spår intresserad av att rita kuber och annat och verkligen inte alls var tagen av möjligheterna att få rita croquis. Det blev mest gubbar, som vanligt!

- Du gör väldigt roliga gubbar! sa Welamson ibland, men jag förstår inte hur du ska kunna förtjäna ditt levebröd som tecknare på att *bara* rita gubbar!

- Det är icke heller meningen, min gode man! replikerade jag då. För jag hade nog sanningen att säga själv insett att fru Musica stod mitt hjärta betydligt närmre än gumman Rita.

Sommaren 1939 hade jag mitt första professionella engagemang, på bad- och kurorten Källvik nere i Småland, en fullkomligt underbar idyll som det finns åtskilligt av i *Sorglösa brunn*, om ni nu kommer ihåg vad den handlar om. Jag hade tillbringat några barndomssomrar därnere med mina föräldrar, och nu spelade jag alltså till dans i Societetshuset! Med mitt spelande var det uppriktigt talat både si och så, och behärskade jag tre tonarter så var det vackert. Där skrev jag också min första revy. Den hette "Sommarfräknar" och gjorde, enligt vad jag sanningsenligt kan påstå, ofantlig lycka.

Vad skulle unge Povel ägna sig åt när det nu stod alltmer klart för honom att den ljusnande framtid som tecknare inte var hans? Jag hade mitt val klart, min faster Elsie understödde mig, men förmyndarna var inte lika lätta att övertala. Till slut gick det i alla fall.

- Nåja, sa förmyndarna, bli musiker då. Men kom inte fler gånger och ändra dig. Jag lovade, och vad jag vet har jag inte svikit det löftet ännu!

Som väl beslutet var fattat och konfirmerat blev det äntligen nån ordning och reda i pianostudierna. Jag sattes först i pianolära hos en snäll dam som bibringade mig de ordentliga grunderna, men det hade hon skam till sägandes inte mycket för. Jag var inte road av att läsa noter, en dumhet som jag fick sota för sen när jag tvingades att komplettera mina kunskaper. Men fröken Törn – pianolärarinnan –

tyckte bestämt inte att jag var så hopplös i alla fall. Om ni inte tycker att det är skryt och så där ska jag faktiskt be att få citera vad den snälla fröken Törn sa om mig vid ett tillfälle långt senare. Så här snäll var fröken Törn faktiskt:

”Han hade en utpräglad musikalitet med en särpräglad rytmik. Visst hade han sin egen uppfattning om hur han ville ha de gamla klassikerna. Han kunde inte alltid godta andras tankegångar, men hans musikaliska begåvning, hans levande kontakt med musiken kunde man inte ta fel på. Jag kommer aldrig att glömma en föreställning där Povel spelade dirigent. Tonerna flödade från en grammofon, och Povel dirigerade. Det var rent fantastiskt. Vi hade mycket roligt”.

Javisst hade vi roligt, framför allt jag som fick spela ut så mycket jag ville och fläktade med armarna värre än en bookmaker på en engelsk kapplöpningsbana!

Nej, de gamla klassikerna var den gången ingenting för mig. Jag låg avgjort mer åt det synkoperade hållet. Faster Elsie Virgin insåg det tidigare än alla andra undantagandes mig själv. Hon såg till att jag fick ta lektioner i pianojazz för musikern och kapellmästaren Bosse Rosendahl, och tack vare hennes outtröttliga nit fick jag också massor av spelningar.

Jag som vill opp

Hösten 1939 såg mig också för första gången på en scen. Det var i Aftonbladets talangtävling ”Vi som vill opp”. Där föredrog jag en egenhändigt tänkt, skriven och komponerad låt som jag kallade ”A sleepy serenade”. Vitsen med den var att jag hela tiden satt och gäspade och småsjöng medan jag lät händerna lite slött glida över ett antal osorterade tangenter, och såtillvida gjorde numret lycka som en stor del av publiken efter hand föll in i gäspningarna och var ytterst nära att somna och ramla ner från bänkarna på Folkan, där seansen gick av stapeln. Men mitt på första bänk satt herr Kar de Mumma, och ensam av alla kunde han inte lockas till ens den mest försynta gäspning!

Hösten 1939 framförde jag mig själv i full frihet vid Aftonbladets talangtävling ”Vi som vill opp”. Jag föredrog en egenhändigt hopknycklad visa som hette ”A sleepy serenade” och fick hela publiken att gäspa!

Tiden gick, det blev dags för den så kallade lumpen. En dag knackade Kronans representant på dörren – det var min tur. Jag funderade en stund på hur jag skulle ställa mig men beslöt trots allt att hörsamma kallelsen.

Det fanns liksom inte mycket annat att göra!

I många år har Brita Borg, Gunwer Bergqvist och jag kamperat ihop – Brita träffade jag redan i början av 40-talet, och Gunwer kom med i det glada gänget kring Knäppupp. Mer om detta i senare avsnitt.

Så här kommer jag så småningom att se ut!

Povel Ramel återkommer nästa vecka. Försumma inte den skakande skildringen av hur han höll på att vända upp och ner på Flygstaben! Missa inte den sanningsenliga redogörelsen för hur han var nära att bli tagen som spion. Gotta er redan nu åt berättelsen om det första mötet mellan honom och Martin Ljung!